

Brenda Reid

Το παιδί του ουρανού

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΟΠΤΡΑ

© Brenda Reid, 2012
© Για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο: Εκδόσεις Διόπτρα, 2013

ISBN: 978-960-364-737-9

ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Μάιος 2014

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Αναστασία Καλλιοντζή

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Τατιάνα Γαλάτουλα

ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Γιώργος Παναρετάκης, Εκδόσεις Διόπτρα

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή ή ανατύπωση μέρους ή του συνόλου του βιβλίου, σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη.

ΕΔΡΑ

Εκδόσεις Διόπτρα

Αγ. Παρασκευής 40, 121 32 Περιστερί

Τηλ.: 210 380 52 28, Fax: 210 330 04 39

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Στοά του Βιβλίου

Πεσμαζόγλου 5, 105 64 Αθήνα

Τηλ.: 210 330 07 74

www.dioptra.gr

e-mail: sales@dioptra.gr • info@dioptra.gr

*Στους Ντέιζι, Τρίξι, Κόρα, Κάλεμ, Σόφι, Μάργκο, Θίο,
Μπέλι, Σάσα και Τζέσι, με πάρα πολλή αγάπη*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Οφείλω πάρα πολλά στον Φάνη Εικοσιπεντάκη και τη μητέρα του, την Ευδοξία. Μου χάρισαν τη φιλία τους και, με ανιδιοτέλεια, έζησαν ξανά για χάρη μου και μοιράστηκαν μαζί μου ξεθωριασμένες μνήμες, όπως άλλωστε και πολλοί άλλοι από τους κατοίκους του χωριού Πεύκοι, στην Κρήτη.

Πολλές ευχαριστίες οφείλω στην ατζέντισσά μου, τη Ζόι Γουόλντι, και το βοηθό της, τον Μόχσεν Σα, στη Rogers, Coleridge and White. Ευχαριστώ, επίσης, την εμπνευσμένη επιμελήτριά μου, την Κέιτ Μιλς, η οποία, μαζί με τη Σούζαν Λαμπ, την Τζούλιετ Γιούερς και την Τζεμίμα Φόρεστερ της Orion, συνέβαλε σε όλους εκείνους τους μυστηριώδεις μηχανισμούς που επέτρεψαν στις λέξεις μου να μεταμορφωθούν σε βιβλίο και να εκδοθούν.

Σε ευχαριστώ, Κωνσταντίνε Παπαδόπουλε, καθώς και την ομάδα σου στις Εκδόσεις Διόπτρα, και ιδιαίτερα τη Γλυκερία Δημητροπούλου, που χειρίστηκε όλα τα διερευνητικά μου ερωτήματα με ζεστασιά και γνώση. Ευχαριστώ, επίσης, τη Δάφνη Τζαφέρη, μια παλιά φίλη, που με πήγε στις πύλες του Πολυτεχνείου των Αθηνών και μου έδειξε την πόλη της, καθώς και τη Βάσω, που

με γύρισε στην πόλη με το μηχανάκι της. Ένα ιδιαίτερο ευχαριστώ στον Μίκη Θεοδωράκη, για τη μουσική έμπνευση που μου πρόσφερε με τον ύμνο του για τη 17η Νοέμβρη του 1973.

Θέλω να ευχαριστήσω, επίσης, τη Ζαφειρένια Προεστάκη, που με βοήθησε με την ελληνική γλώσσα, και τον Σ. Μ. Γούντχαουζ, του οποίου η γνώση πάνω στη σύγχρονη ελληνική ιστορία ήταν ανυπέρβλητη.

Και, βέβαια, ένα μεγάλο ευχαριστώ στον Ντέιβιντ. Η γενναιοδωρία κι η αγάπη του με κάνουν να πιστεύω ότι μπορώ να καταφέρω τα πάντα.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο στην Ευρώπη, η Ελλάδα, όπως και πολλές άλλες χώρες, πάλευε να ξαναβρεί την ειρήνη. Αντιμαχόμενες φατρίες ξεπήδησαν από παντού. Ο αδερφός στράφηκε ενάντια στον αδερφό· ο πατέρας ενάντια στο γιο. Όσες είναι οι ιστορίες που λέγονται για εκείνα τα πικρά χρόνια του εμφυλίου πολέμου, άλλοι τόσοι είναι εκείνοι που ισχυρίζονται ότι αυτές οι ιστορίες είναι ανακριβείς.

Το μόνο βέβαιο γεγονός είναι ότι στις 21 Απριλίου 1967 μια ομάδα υψηλόβαθμων στρατιωτικών αξιωματούχων κατέλαβαν την εξουσία και κυβέρνησαν, πολλές φορές ανελέητα, για τα επόμενα εφτά χρόνια. Καθ' όλη τη διάρκεια της χούντας, ανάμεσα σε καλές μέρες και κακούς διοικούντες, οι Έλληνες έκαναν ό,τι καλύτερο μπορούσαν για να συνεχίσουν τη ζωή τους, ενώ η δυσφορία και η απέχθεια απέναντι στους «συνταγματάρχες» που δεν είχαν εκλεγεί ολοένα και εξαπλώνονταν σαν μεταδοτική νόσος, ώσπου, τη νύχτα της 17^{ης} Νοέμβρη του 1973, ξέσπασαν με μια αγριότητα που σημάδεψε τη ζωή κάθε άντρα, κάθε γυναίκας και κάθε παιδιού και που ακόμα αντανακλά, μέχρι και σήμερα, σε ολόκληρη την Ελλάδα.

ΕΪΝΤΖΕΛ

Μες στην κάψα μιας μέρας ήταν, στα μισά του καλοκαιριού, τότε που γύρισα στο σπίτι. Σε όλη τη διαδρομή από το Ηράκλειο χαμογελούσα, μόνο και μόνο επειδή βρισκόμουν εδώ, και διάνυσα τρέχοντας τις λίγες δρασκελιές που με χώριζαν από τη μικρή πλατεία ως το σπίτι μας, που ακόμα και τώρα, ύστερα από τόσα χρόνια, ήταν γνωστό ως «το σπίτι του γερο-Ορφανουδάκη».

Να η περικοκλάδα που ξεφύτρωνε ανάμεσα από τις ραγισμένες πέτρες στο κατώφλι και το γεράνι στο χρώμα της κόκκινης σκόνης που ήταν ακόμα εκεί, παλεύοντας με το χρόνο κι έχοντας μια όψη που σε έκανε να φαντάζεσαι ότι θα το ξεριζώνε και το παραμικρό αεράκι που μπορεί να φυσούσε.

Ήταν απομεσήμερο, κι έτσι οι περισσότεροι από τους χωρικούς κοιμούνταν, ύστερα από ένα ολόκληρο πρωινό που είχαν περάσει στα χωράφια· θα είχαν βγάλει τις κατσίκες να βοσκήσουν, θα είχαν μαζέψει μέλι από τις κυψέλες στις πλαγιές των λόφων, ενώ οι γυναίκες θα είχαν μαγειρέψει και θα είχαν καθαρίσει το σπίτι, εκτός από τα παραπάνω.

Ο αδερφός μου, ο Γουίλ, ερχόταν από πίσω μου μεταφέροντας τις αποσκευές μου· συγκεκριμένα, μια στραπατσαρισμένη, παλιά δερμάτινη βαλίτσα, την ίδια που χρησιμοποιούσαν οι γονείς μου όταν ταξίδευαν σε διάφορα μέρη στον κόσμο. Ο Γουίλ είναι πολύ χειροδύναμος, την κουβαλούσε με τόση ευκολία, λες κι ήταν πούπουλο.

Αμέσως μόλις μας άκουσε η Λούσυ, η κοπέλα του Γουίλ, βγήκε έξω τρέχοντας, έχοντας ζωγραφισμένο στο πρόσωπό της ένα γλυκό χαμόγελο, ροδοκόκκινη από τον ήλιο και πιθανότατα κι από τη ζέστη της κουζίνας. Αυτό κάνει η Λούσυ· μαγειρεύει. Χάρηκα πολύ που την είδα. Την αγαπώ κι είμαι πολύ χαρούμενη για τον Γουίλ που τη βρήκε. Ωστόσο, καθώς η Λούσυ με αγκάλιαζε, εγώ ευχόμουν να ήταν εδώ η μητέρα μου για να με χαιρετήσει.

Γύρισα όλο το σπίτι, από δωμάτιο σε δωμάτιο, επαληθεύοντας ότι τίποτα δεν είχε αλλάξει.

Ο σωρός από μαξιλάρια με τα λογής λογής χρώματα σε μια γωνιά του μεγάλου καθιστικού ήταν ο ίδιος, όπως πάντα. Γονάτισα και πέρασα το χέρι μου πάνω από το απαλό, πολυκαιρισμένο μετάξι, εκείνη τη λάμψη την πορφυρή, την απαλή μοβ, την πράσινη, που είχε ξεθωριάσει από καιρό, μα που ακόμα ανέδιδε μια υποψία αρώματος που μου έφερνε στο νου ένα εκατομμύριο αναμνήσεις. Όλες όμορφες.

Τα απεριποίητα νύχια μου πιάστηκαν σε μια εύθραυστη κλωστούλα και ξήλωσαν έναν κόμπο.

Στην άλλη γωνιά, απλωμένα γύρω από το πέτρινο παλιό πατητήρι για τα σταφύλια, ήταν τα αποξηραμένα φρούτα – μήλα, δαμάσκηνα, σταφύλια, ρόδια, αλλά και οι αγκινάρες με τα αγκαθωτά, μαυρισμένα φύλλα– που η μητέρα μου κι εγώ είχαμε μαζέψει στις βόλτες μας

στη λοφοπλαγιά τον περασμένο χρόνο αλλά κι όλες τις προηγούμενες χρονιές. Ανέδιδαν μπαγιάτικες, γλυκές μυρωδιές, που πλημμύριζαν αυτό το μεγάλο δωμάτιο με τη λαχτάρα να πάμε να μαζέψουμε φρέσκα φρούτα.

Τα πάντα μου θύμιζαν τη μητέρα μου. Λαχταρούσα να τη δω, να τη νιώσω να με σφίγγει στην αγκαλιά της. Την είχα ανάγκη, για να με βοηθήσει να καταλάβω και να εξηγήσω στον πατέρα μου όλα εκείνα τα πράγματα που μου είχαν πάει στραβά τώρα τελευταία.

Αυτό το σπίτι, αυτό το χωριό, η Παναγιά στα Περιβόλια, στο νοτιοανατολικό άκρο της Κρήτης, είναι το μέρος όπου μεγαλώσαμε ο Γουίλ κι εγώ, και τα πάντα τότε φάνταζαν τέλεια. Ο πατέρας μου βρισκόταν στην Αθήνα, διπλωμάτης στην πρεσβεία εκεί, και μας επισκεπτόταν μονάχα κάθε δεύτερο Σαββατοκύριακο ή στις αργίες. Ομολογώ πως, δυστυχώς, αισθανόμουν μια τεράστια ανακούφιση κάθε φορά που έφευγε. Έχει ένα κόλλημα με τους καλούς τρόπους, τα καλοχτενισμένα μαλλιά, τα καλοβαλμένα ρούχα κι όλα εκείνα τα άλλα που αγωνίζομαι να διορθώσω.

Ήξερα ότι εκείνος ήταν που με ανάγκασε να πάω εσώκλειστη σε ένα οικοτροφείο στην Αγγλία και θυμάμαι τον γλυκό μου τον Γουίλ που πάσχιζε να με κάνει να νιώσω λίγο καλύτερα, λέγοντάς μου πώς είχε περάσει κι αυτός σε εκείνο το σχολείο, όπου είχε φοιτήσει κι ο πατέρας μας.

Η Λούσυ μας μαγείρεψε ένα καταπληκτικό δείπνο. Όλα τα αγαπημένα μου φαγητά: μια ποικιλία από πιτάκια που περιείχαν ελιές, αντζούγιες, τραγανές ροδέλες από καλαμαράκια –«μεζέδες», έτσι τα λένε αυτά εδώ– και στη συνέχεια αρνί ψητό στο φούρνο με λεμόνι και χόρτα. Η Λούσυ γράφει μια στήλη σε ένα από εκείνα τα

γυναικεία περιοδικά με τις λουστρασιόν σελίδες, αυτά που βλέπει κανείς στις αίθουσες αναμονής των οδοντιάτρων. Είναι αρκετά διάσημη.

Οι μητέρες των κοριτσιών στο σχολείο μου διαβάζουν τις συνταγές της, και οι κόρες τους μου το είπαν. Ακόμα κι αυτό δεν με έκανε πιο δημοφιλή. Ανέκαθεν ένιωθα πως ήμουν απροσάρμοστη. Κατ' αρχάς, είναι και το πρόβλημα με το όνομά μου: Έιντζελ. Εδώ και πάρα πολύ καιρό εγκατέλειψα τις προσπάθειές μου να πείσω τους Άγγλους να με φωνάζουν Αγγελική (Αγ-γε-λι-κή), το κανονικό μου όνομα. Εκείνοι απλώς ξεσπούν μονίμως σε γέλια.

«Είναι ελληνικό», τους λέω, αλλά αυτοί πάλι αρχίζουν να γελούν, λες κι έχω πει κάποιο τρομερό αστείο.

Η αλήθεια είναι ότι ο αρχικός σκοπός ήταν να πάρω το όνομα της καλύτερης φίλης της μητέρας μου, της Ανθής, όμως ο πατέρας μου ποτέ δεν συμπάθησε και πολύ αυτή τη φίλη, κι έτσι προέκυψε το όνομα «Αγγελική». Είμαι πολύ ψηλή και άχαρη. Η μητέρα λέει ότι κι αυτή κάπως έτσι ήταν, όμως αυτό δεν βοηθά, επειδή τώρα είναι αναμφίβολα πολύ κομψή. Το χειρότερο όλων, θαρρώ, είναι τα σγουρά και φουντωτά μαλλιά μου, που πετούν ακατάστατα από δω κι από κει κι έχουν μια καστανή απόχρωση με κόκκινες ανταύγειες, περίπου σαν το αγριοκάστανο. Ο Γουίλ λέει ότι μοιάζω με τη μητέρα μας, που έχει πιο φλογερά κόκκινα μαλλιά, αλλά μάλλον μου κάνει πλάκα· εκείνη είναι όμορφη.

Και, φυσικά, ήμουν παντελώς άσχετη με όλα εκείνα τα εγγλέζικα παιχνίδια· λακρός, χόκεϊ, νέτμπολ, τένις. Πάντως, στο τάβλι είμαι άσος – μπορώ να νικήσω και τον Γουίλ και τον πατέρα μου.

Αφού βοήθησα τον Γουίλ να συμμαζέψει το τραπέζι μετά το φαγητό, είπα: «Μπορώ τώρα να πάω να δω τη Χρυσή;»

Η Χρυσή ήταν η καλύτερή μου φίλη σε όλο τον κόσμο και την είχα πεθυμήσει περισσότερο από τον καθένα, αμέσως μετά τη μητέρα μου και τον Γουίλ.

Έλεσε μια ξαφνική σιωπή κι ύστερα ο Γουίλ είπε: «Φυσικά, όμως θα πρέπει να έρθω κι εγώ μαζί σου».

«Μια χαρά, αλλά γιατί; Το δρόμο τον ξέρω».

«Υπάρχει απαγόρευση κυκλοφορίας τώρα στα χωριά. Δεν επιτρέπεται να κυκλοφορούν τα παιδιά έξω τη νύχτα χωρίς τη συνοδεία κάποιου γονιού».

«Τι πράγμα; Γιατί; Στο 1971 είμαστε, όχι στο 1871! Και, τέλος πάντων, είμαι δεκάξι χρονών. Δεν θα με έλεγες και παιδί».

«Κανένας δεν ξέρει ακριβώς γιατί», είπε ο Γουίλ. «Είναι ένας πρόσφατος νόμος της κυβέρνησης».

«Οι κοπέλες εδώ παντρεύονται στα δεκατέσσερα. Αυτές επιτρέπεται να κυκλοφορούν έξω μόνες;»

Η Λούσυ είπε: «Μείνε εδώ μαζί μας μόνο γι' απόψε, εντάξει; Του έχεις λείψει πάρα πολύ του Γουίλ και σε καμιά βδομάδα φεύγει πάλι και ποιος ξέρει πότε θα ξαναγυρίσει...»

Έμεινα· φυσικά και έμεινα. Ο Γουίλ είναι ο υπερήρωάς μου. Είναι δέκα χρόνια μεγαλύτερός μου και ανέκαθεν με φρόντιζε. Όταν ήμουν μικρή, εδώ στο χωριό όλοι μου φέρονταν σχεδόν πάντα με τον καλύτερο τρόπο, κι έχω την εντύπωση ότι αυτό οφειλόταν στον Γουίλ. Αυτά κάποτε, τώρα πια είναι ο γνωστός έξοχος κινηματογραφιστής. Γυρίζει ντοκιμαντέρ. Μια ταινία που είχε κάνει πέρσι για τον ποταμό Αμαζόνιο, προβλήθηκε στο BBC, ενώ του πήραν συνέντευξη και στις ειδήσεις της

ελληνικής τηλεόρασης. Τόσο νέος και να έχει περάσει μήνες ολόκληρους για να φτιάξει την ταινία ολομόναχος! Εδώ στο χωριό υπάρχει μόνο μία τηλεόραση, στην ταβέρνα «Πιπεριά»· είχαν στριμωχτεί όλοι εκεί για να παρακολουθήσουν και, όταν τον έδειξε η τηλεόραση, άρχισαν να ζητωκραυγάζουν. Το ξέρω ότι έτσι έγινε, γιατί μου έστειλε γράμμα η Χρυσή και μου το είπε.

Ο Γουίλ είναι στ' αλήθεια όμορφος. Είναι κι αυτός ψηλός εννοείται, ψηλότερος από μένα, αλλά κινείται στο χώρο σαν λιοντάρι – με χάρη και σιγουριά. Έχει τα ίδια μαλλιά μ' εμένα, αλλά τα δικά του είναι κατάμαυρα και πάνω του δείχνουν φανταστικά, σαν του Μικ Τζάγκερ. Είναι πιο όμορφος από τον Μικ, ακόμα κι η Χρυσή συμφωνεί, κι ας λέει ότι φυλά την παρθενιά της για να τη δώσει στον Μικ – ναι, σιγά!

Θυμάμαι τότε που είχαν φέρει στο χωριό εκείνη τη συσκευή της τηλεόρασης. Ήταν 1965 και η Ελλάδα πάσχιζε για μια θέση στο Παγκόσμιο Κύπελλο που θα διεξαγόταν την επόμενη χρονιά. Δεν προκρίθηκε· ήρθε μόλις τρίτη στον όμιλό της, οπότε όλοι μας είχαμε μπουχτίσει. Πολλοί άνθρωποι εδώ ήταν οπαδοί του Παναθηναϊκού, πολλοί παίχτες του μάλιστα έπαιζαν και στην Εθνική, αλλά, ακόμα κι έτσι, τζίφος. Το θυμάμαι καλά· μάλλον γιατί η επόμενη χρονιά, το 1966, ήταν η χρονιά που άλλαξε ολόκληρη η ζωή μου.

Έστειλαν τον πατέρα σε άλλη πρεσβεία· αυτή τη φορά στην Ταϊλάνδη, χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά, κι αυτός επέμενε φορτικά να πάει κι η μητέρα μου μαζί του. Εκείνη μου το έφερε όσο πιο μαλακά μπορούσε, όμως αυτό σήμαινε ότι επρόκειτο να με στείλουν σε ένα σχολείο στην Αγγλία, σε ένα οικοτροφείο θηλέων πιο συγκεκριμένα. Το σχολείο εδώ στο χωριό είναι μεικτό, φυσικά,

και, μολονότι ξέρω ότι δεν παύουμε να είμαστε Άγγλοι, κατά τη δική μου άποψη είμαι στην πραγματικότητα περισσότερο Ελληνίδα. Για την ακρίβεια Κρητικιά, αυτό είμαι.

Το μόνο καλό στην όλη υπόθεση ήταν ότι η μητέρα μου με πήγε η ίδια στην Αγγλία – ήμαστε μονάχα οι δυο μας κι έκανε το ταξίδι μας να μοιάζει με γιορτή. Πήγαμε λίγο πιο νωρίς κι είχαμε μπροστά μας δύο ολόκληρες μέρες στο Λονδίνο. Μείναμε σε ένα πραγματικά μεγαλοπρεπές ξενοδοχείο, όπου μας είχε κάνει κράτηση η γραμματέας του πατέρα, κι είχαμε στη διάθεσή μας μια ολόκληρη σουίτα μόνο για εμάς. Είχε ακόμα και δύο μπάνια – ένα για την καθεμιά μας!

Καθόσουν στον καναπέ με το μεταξωτό κάλυμμα, που βρισκόταν μπροστά στο παράθυρο, κι έβλεπες τα λεωφορεία να πηγαινοέρχονται στο Πικαντίλι – εκατοντάδες λεωφορεία· το ένα μετά το άλλο, το ένα μετά το άλλο.

Πρώτα, κάναμε όλα τα βαρετά της υπόθεσης, όπως να προμηθευτούμε τη στολή μου.

Ήταν γκριζα, γκριζα και ξανά γκριζα – το μόνο που έσπαγε τη μονοτονία του γκρι ήταν κάποιες ελάχιστες πινελιές από εκείνο το άθλιο κόκκινο της Βουργουνδίας. Ακόμα και το κατέλο γκριζο ήταν.

Πήγαμε σε διάφορα μουσεία, αλλά μόνο σε αυτά που ήταν στ' αλήθεια ενδιαφέροντα. Είδαμε και τα Ελγίνεια Μάρμαρα στο Βρετανικό Μουσείο. Τι θράσος που έχουν να τα αποκαλούν έτσι! Χρόνια πριν, αυτός ο γερο-Εγγλέζος, ο λόρδος Έλγιν, τα ξήλωσε από την Ακρόπολη στην Αθήνα, τα έσπασε σε πολλά κομμάτια και τα μπάρκαρε όπως όπως για την Αγγλία. Πολλοί άνθρωποι στην Ελλάδα –μεταξύ των οποίων και η μητέρα κι εγώ– πιστεύουν ότι θα πρέπει να επιστρέψουν

στην Ελλάδα και να γίνουν και πάλι Μάρμαρα του Παρθενώνα.

Όλο το υπόλοιπο εκείνης της μέρας, απλώς περιδιαβάσαμε στο Λονδίνο και παρατηρούσαμε τους ανθρώπους και τα ρούχα που φορούσαν.

Ήταν λες και βρέθηκα σε έναν άλλο κόσμο! Λάθος, σε έναν άλλο πλανήτη. Είχα περάσει όλη μου τη ζωή σε ένα μέρος όπου τίποτα δεν άλλαζε για εκατοντάδες χρόνια. Δεν υπήρχαν μαγαζιά, γιατί κανένας δεν τα χρειαζόταν. Όλοι παρήγαν αυτό που έτρωγαν και έτρωγαν αυτό που παρήγαν. Όλα τα αποφάγια πήγαιναν στις κότες ή στις κατσίκες. Στο Λονδίνο, όμως, μπορούσες να αγοράσεις ψητές πατάτες ή ψητά κάστανα ακόμα και στο δρόμο. Ή παγωτό· σε ένα σωρό γεύσεις.

Και δεν υπήρχε πολύ γκριζο εκεί. Έβλεπες κορίτσια με φούστες που σταματούσαν ακριβώς κάτω από τον πσινό τους. «Φαντάζεσαι τη Χρυσή κι εμένα να σουλατσάρουμε στην Παναγιά φορώντας τέτοιες φούστες;» είπα.

«Θα το ήθελες;» Αυτή ήταν η μητέρα μου!

Πήγαμε και κάπου στο Τσέλσι, όπου η μητέρα μου είπε ότι είχε ζήσει για λίγο όταν ήταν μικρή. Εκεί, τα κορίτσια δεν φορούσαν μονάχα εκείνες τις μικροσκοπικές φουστίτσες· φορούσαν και ψηλές, άσπρες μπότες. Άσπρες! Τι θα γινόταν έτσι και χρειάζονταν να περπατήσουν κάτω από τη βροχή ή μέσα σε λάσπες; «Μάλλον πρέπει να αγοράσουμε ένα ζευγάρι για τον Γιώργο, για να τις φορά αντί για εκείνες τις μαύρες μπότες που βάζει όταν πάει στο βουνό», είπα.

Βρήκαμε και οι δύο τόσο κωμική αυτή τη σκέψη –τον πατέρα της Χρυσής να φορά άσπρες μπότες– που κοντέψαμε να πέσουμε κάτω από τα γέλια.

«Είναι γυναικείες», είτε η μητέρα, «οπότε καλύτερα να πάρουμε ένα ζευγάρι για την Αφροδίτη».

Η Αφροδίτη ήταν η μητέρα της Χρυσής· εξήντα χρονών και τεραστίων διαστάσεων, τόσο που θυμίζει λονδρέζικο ταξί, οπότε αρχίσαμε να γελάμε ακόμα πιο δυνατά.

Τη δεύτερη μέρα πήγαμε στο κατάστημα Λίμπερτι, απ' όπου η μητέρα μου αγόρασε μερικά ρούχα κατάλληλα για πολύ ζεστό καιρό – φουστάνια ενδεικνυόμενα για συζύγους διπλωματών, ριχτά και με βολάν στο κάτω μέρος, μεταξωτά και λουλουδάτα. Αλλά στο πίσω μέρος του Λίμπερτι βρισκόταν το πιο καταπληκτικό μέρος απ' όλα – η περίφημη Κάρναμπι Στριτ. Εκεί, έβλεπες αγόρια να τραγουδούν τραγούδια των Μπιτλς στο δρόμο και ανθρώπους να χορεύουν και όλοι ήταν ντυμένοι με χτυπητά χρώματα και τα μαλλιά τους ήταν λίγο πολύ σαν τα δικά μου, κάπως κυματιστά, και είχαν όλοι μακριές αλογοουρές – ακόμα και οι άντρες.

«Εδώ έρχονται οι Μπιτλς για ψώνια».

Ύστερα απ' αυτό, έπαχνα συνέχεια μήπως τους δω, έστω και μόνο έναν απ' αυτούς. Ειδικά τον Τζον – είναι ο αγαπημένος μου. Ξαφνικά, ακούστηκε ένας θόρυβος σαν τα κουδουνάκια που φορούν οι κατσίκες στο λόφο της Παναγιάς. Κοίταξα τριγύρω και είδα μια μικρή ομάδα ανθρώπων, άντρες θαρρώ πως ήταν, να περπατούν στη μέση του δρόμου. Φορούσαν όλοι πορτοκαλί ράσα κι έψελναν.

«Τι λένε;» ρώτησε η μητέρα έναν κύριο.

Εκείνος γέλασε. «Χάρε Κρίσνα», αποκρίθηκε.

Την κοίταξα, με κοίταξε, κι ανασηκώσαμε κι οι δύο τους ώμους με απορία, εγκαταλείποντας την προσπάθεια να καταλάβουμε.

Είδαμε κορίτσια με μακριά βαμβακερά φουστάνια, με μαλλιά πιασμένα σε πλεξιδάκια –εκατοντάδες πλεξιδάκια– και με περιδέραια από χάντρες. Πρόσφεραν λουλούδια στους περαστικούς και χαμογελούσαν. Μια υπέροχη μυρωδιά πλημμύριζε τον αέρα, μια μυρωδιά μοσχομυριστή και γλυκερή. Σαν τσιγάρο, αλλά όχι ακριβώς τσιγάρο· κάτι άλλο. Πήγαμε σε ένα υπόγειο εστιατόριο κάπου εκεί κοντά, «Τζίμι'ς» το έλεγαν, και φάγαμε ελληνικό φαγητό! Το ταβάνι σχημάτιζε θόλο κι οι τοίχοι ήταν καμπυλωτοί και καλυμμένοι με πλακάκια, σαν να ήταν μπάνιο.

Το απόγευμα πήγαμε σε έναν κινηματογράφο που λεγόταν «Ακάντεμι» και είδαμε μια γαλλική ταινία με αγγλικούς υπότιτλους. Το κορίτσι που πρωταγωνιστούσε φορούσε ένα μαύρο πουλόβερ με ψηλό γυριστό γιακά. Το λάτρεψα! Κι όταν βγήκαμε έξω, στο φως του σούρουπου, πήγαμε σε ένα κατάστημα κοντά στο Πικαντίλι, ένα γαλλικό κατάστημα που το έλεγαν «Γκαλερί Λαφαγιέτ», και η μητέρα μου αγόρασε ένα ολόιδιο πουλόβερ. Είναι το πιο αγαπημένο μου ρούχο και, μολονότι τώρα πια σχεδόν δεν μου κάνει, εξακολουθώ να το φορώ αρκετές φορές.

Και ξαφνικά ξημέρωσε το πρωί της Παρασκευής κι αυτό θα ήταν το τελευταίο υπέροχο πρόγευμά μας στο ξενοδοχείο κι ακόμα και τα πεντανόστιμα χτυπημένα αυγά μου δεν ήταν ικανά να με κάνουν να χαμογελάσω. Ο σερβιτόρος έσκυψε προς το μέρος μου και μου ψιθύρισε: «Έλα, μη στενοχωριέσαι! Μπορεί και να μη γίνει!» Αλλά εγώ ήξερα ότι θα γινόταν.

Ώσπου, τελικά, ήρθε η στιγμή να πάρουμε το τρένο με προορισμό το Σάρεϊ, για να πάμε σε αυτό το σχολείο.

Έπιασα τον εαυτό μου σχεδόν να μετρά τα λεπτά, τις τελευταίες στιγμές που περνούσαμε μαζί.

Η μητέρα μου χαμογελούσε καθώς περπατούσαμε στους δρόμους του Γκρίνμπριτζ. Μου έδειχνε συνεχώς διάφορα σημεία και μου έλεγε ιστορίες από τότε που είχε δουλέψει ως νοσοκόμα στο νοσοκομείο της περιοχής. Εκεί, μάλιστα, είχε γνωρίσει και τον πατέρα μου.

Και μετά εκείνη έφυγε κι εγώ απόμεινα ολομόναχη σε εκείνο το σχολείο. Κι είχα αποφασίσει τόσο απόλυτα και σθεναρά ότι δεν θα έβαζα τα κλάματα, ώστε το μόνο που κατάφερα ήταν να περιφέρομαι εδώ κι εκεί με το πρόσωπό μου σε τέτοια χάλια, ώστε τα κορίτσια –εκατοντάδες κορίτσια– με κοίταζαν, ξεσπούσαν σε γέλια κι έφευγαν μακριά μου. Κι εκείνη η νύχτα ήταν πιθανότατα η χειρότερη που έχω ζήσει στη ζωή μου μέχρι τώρα. Ήταν η πρώτη φορά που περνούσα ένα ολόκληρο βράδυ μακριά από τη μητέρα μου. Όταν με αγκάλιασε και με αποχαιρέτησε, είχα την εντύπωση ότι και το δικό της πρόσωπο είχε τα χάλια του κι αναρωτήθηκα αν είχε κλάψει. Κι αν είχε κλάψει κι ήταν δυστυχημένη χωρίς εμένα κι ήμουν κι εγώ δυστυχημένη χωρίς εκείνη, τότε γιατί στην ευχή δεν ήμαστε μαζί;

Ύστερα απ' αυτό, κατάλαβα ότι τίποτα δεν θα ήταν ποτέ ξανά το ίδιο. Είχα την αίσθηση ότι ήταν μια περίοδος απόλυτου κενού· μια ατέρμονη σειρά από μέρες που έρχονταν κι έφευγαν, χωρίς τίποτα αξιομνημόνευτο, όλες γεμάτες από ανούσιες ώρες μαζί με ανθρώπους που μόλις και μετά βίας γνώριζα. Κάποιοι ήταν καθηγητές, κάποιες ήταν μαθήτριες. Όλοι έμοιαζαν να έχουν την ίδια εμφάνιση. Ήταν όλοι γκριζοί. Υπήρχε αρκετό γέλιο γύρω μου, όμως ποτέ δεν κατάλαβα, ποτέ δεν έμαθα πώς να συμματάσχω κι εγώ σε αυτό.

Και προσπάθησα, στ' αλήθεια προσπάθησα, όμως τα πάντα ήταν αλλιώςτικα σε σύγκριση με το σχολείο του χωριού στην Παναγιά. Εκεί υπήρχαν μονάχα τρεις τάξεις: μία τάξη για τα μωρά, μία για τα μικρά παιδιά κι άλλη μία, ολιγομελής, για τα μεγαλύτερα παιδιά. Η Χρυσή κι εγώ ίσα που ετοιμαζόμαστε να πάμε σε εκείνη την τάξη για τα μεγαλύτερα παιδιά όταν αναγκάστηκα να φύγω· κι όχι τίποτα, αλλά πώς και πώς το περίμενα να πάω σε εκείνη την τάξη. Το σχολείο του Γκρίνμπριτζ λεγόταν «Οι Βελανιδιές»· όμως, ποτέ δεν είδα ούτε μία βελανιδιά πουθενά εκεί γύρω, άσε που υπήρχαν δεκαπέντε τάξεις – δεκαπέντε! Οι πάντες έμοιαζαν ίδιοι φορώντας αυτές τις απαίσιες στολές και μου πήρε μήνες να μάθω όλα τα ονόματα.

Εν πάση περιπτώσει, τώρα με έχουν διώξει απ' αυτό το σχολείο, με απέβαλαν, κι ο πατέρας μου θα προσβληθεί αφάνταστα.

Ο Γουίλ τινάχτηκε. Το σούρουπο είχε πέσει πια για τα καλά κι εμείς καθόμαστε στη βεράντα, και τα αστέρια, μολονότι είναι τα ίδια σε ολόκληρο τον κόσμο, εδώ είναι πιο φωτεινά και λάμπουν περισσότερο απ' οπουδήποτε αλλού. Σίγουρα, πάντως, εδώ είναι πιο λαμπερά απ' όσο στην Αγγλία. Η Λούσυ χασμουριόταν και προσπαθούσε να το κρύψει. Ο Γουίλ σηκώθηκε και είπε: «Εσύ πήγαινε για ύπνο κι εγώ με την Έιντζελ θα πάμε μια βόλτα». Δεν ήμουν καθόλου κουρασμένη, αντίθετα ήμουν χαρούμενη που είχα την ευκαιρία να βρεθώ μονάχη μου με τον Γουίλ.

Πήραμε το μονοπάτι που οδηγούσε γύρω, πάνω και πίσω από την ταβέρνα «Πιπεριά» και είδαμε μερικούς

ηλικιωμένους χωρικούς να κάθονται κάτω από τα τεράστια κλαδιά του πιπερόδεντρου και να παίζουν χαρτιά. Την ώρα που περνούσαμε, διέκοψαν το παιχνίδι τους και μας χαιρέτησαν κουνώντας το χέρι. Δεν μπορούσα παρά να χαμογελάσω. Γλιστρούσαμε αθόρυβα· αν διέκοπτες το παιχνίδι τους, κακό του κεφαλιού σου. Είναι εδώ κάθε βράδυ και παίζουν ένα περίπλοκο παιχνίδι που λέγεται «πρέφα» και μοιάζει να μην τελειώνει ποτέ. Κι εγώ με τη Χρυσή παίζουμε πρέφα καμιά φορά, αλλά είμαστε άχρηστες. Τελικά, το πιο σημαντικό σε αυτό το παιχνίδι φαίνεται ότι είναι να βαράς τα χαρτιά στο τραπέζι με όλη σου τη δύναμη· κάποιος που δεν ξέρει από πρέφα, θα φανταζόταν ότι βρέθηκε στον Τρίτο Παγκόσμιο Πόλεμο, τόσο φοβερός ήταν ο σαματάς του παιχνιδιού.

Βγήκαμε στο φιδογυριστό μονοπάτι που οδηγούσε ολοένα και ψηλότερα στο βουνό και προσπεράσαμε μερικούς χωρικούς που επέστρεφαν στα σπίτια τους με τις κατσίκες τους και μας φώναξαν εν χορώ «Γεια σας!».

Υπήρχε μια συστάδα σπιτιών που αποτελούσαν την Πάνω Παναγιά, το άνω μέρος του χωριού. Πιο κάτω ήταν η Μέσα Παναγιά, το μεσαίο τμήμα, με το σπίτι μας στην άκρη, κι ακόμα πιο πέρα ήταν η Κάτω Παναγιά, το χαμηλότερο τμήμα, που κούρνιαζε στους πρόποδες.

Ο αέρας ήταν βαρύς, γεμάτος από τις μυρωδιές των ζωντανών, την οσμή από το τρίχωμά τους που είχε ξεσταθεί κι εκείνη την περίεργη, χαρακτηριστική μυρωδιά της κατσίκας, αυτή που υπάρχει και στο κατσικίσιο γάλα ή τυρί, που αποτελούν βασικά στοιχεία της διατροφής στο χωριό. Ανάσανα βαθιά αυτή τη μυρωδιά. Αυτή ακριβώς η μυρωδιά είναι ένα από τα πράγματα που μου είχαν λείψει από τότε που έφυγα στην Αγγλία.

Όλη η Παναγιά είναι χτισμένη κοντά στην κορυφή ενός βουνού, κι έτσι όλα τα σπίτια φαίνονται να είναι κολλημένα στην πλαγιά του. Αν έκλεινες τα μάτια σου και αφουγκραζόσουν, θα άκουγες πρωτίστως μια σιγαλιά, κι αμέσως μετά, σιγά σιγά, ένα πουλί να κελαηδά, τα τζίτζικια να τερετίζουν και τα κουδουνάκια που φορούσαν οι κατοίκες να κουδουνίζουν. Σε κάθε μου βήμα, έβλεπα τις αχτίδες του ήλιου που έσβηνε να βυθίζονται στον γαλήνιο, ζεστό ουρανό. Ένωθα να με πλημμυρίζει ένα κύμα ευτυχίας που είχα γυρίσει εδώ. Κοιτάζοντας γύρω μου, είδα τους δύο τεράστιους ορεινούς όγκους, που έκλειναν σαν τόξο κι έμοιαζαν να προστατεύουν αυτό τον μικρό παράδεισο. Οι πλαγιές ξετυλίγονταν απαλά κάτω από τις κορυφές. Κάθε λωρίδα γης έμοιαζε με χάδι και κάθε εναλλαγή του τοπίου έμοιαζε με πίνακα ζωγραφικής μέσα στα κυπαρίσσια.

Αφήσαμε πίσω μας και τα τελευταία σπίτια, ακόμα κι αυτά που ρήμαζαν σιγά σιγά στη βουνοπλαγιά. Μπροστά σε ένα από αυτά, μια απλωμένη μπουγάδα μας έδωσε να καταλάβουμε ότι εκεί μέσα ζούσαν άνθρωποι. Μπαλωμένα άσπρα σεντόνια, τζιν ολόσωμες φόρμες εργασίας, δύο κεφαλομάντιλα, σώβρακα (τεραστίου μεγέθους) κι ένας ροζ στηθόδεσμος τόσο μεγάλος, που άνετα μπορούσες να παραχώσεις εκεί μέσα δυο παχουλά δίδυμα.

Το ηλικιωμένο ζευγάρι που ζούσε σε εκείνο το σπίτι, βγήκε τρεχάτο να μας προϋπαντήσει.

Τους κουνήσαμε το χέρι χαμογελώντας και ο Γουίλ είπε: «Το άκουσες αυτό; Η γυναίκα σε αποκάλεσε “Έβενλυ”¹!»

¹ ΣτΜ: Heavenly = Παραδεισένια

Σταθήκαμε για να μαζέψουμε λίγα από τα βότανα και τα μυρωδικά που πλημμύριζαν με αρώματα την ατμόσφαιρα εδώ πάνω· φασκόμηλο, θυμάρι, αγριόσκορδο και λεβάντα και, φυσικά, την αιψιά ρίγανη, που πρέπει να υπάρχει μέσα σε όλα ανεξαιρέτως τα ελληνικά φαγητά που έχω δοκιμάσει μέχρι σήμερα. Γνωρίζω όλα τα ονόματα – μου τα έμαθε η Λούσυ.

Ο Γουίλ κάθισε με την πλάτη του στηριγμένη σε ένα βράχο. Ο ουρανός σκοτεινίαζε κι έφερνε τη νύχτα με γοργούς ρυθμούς. Έτσι είναι εδώ. Καθόμαστε σε ένα από εκείνα τα περάσματα που συνηθίζουν να παίρνουν οι κατσίκες όταν βρίσκονταν πάνω σε αυτούς τους λόφους. Δεν μπορούσα πια να διακρίνω το πρόσωπο του Γουίλ.

«Υποθέτω ότι εκείνο το ζευγάρι θυμάται τη μητέρα απ' την πρώτη φορά που είχε έρθει εδώ. “Ο Γιου και η Έβενλυ”, έτσι τους αποκαλούσαν. Με τίποτα δεν μπορούσαν να συνηθίσουν τα ονόματα “Χιου” και “Έβαντι”».

«Ποτέ δεν του άρεσε να την αποκαλούν έτσι, καλά δεν λέω; Όλοι “Έβενλυ” τη φωνάζουν πια».

«Πάντως, μάλλον δεν θα τη φωνάζουν έτσι και στην Ταϊλάνδη».

«Αχ, εύχομαι με όλη μου την καρδιά να μη χρειαζόταν να είναι η μητέρα εκεί... Μου λείπει τόσο πολύ... Εσύ μια χαρά είσαι, έχεις τη Λούσυ».

«Όταν ο πατέρας σκεφτόταν ότι η μητέρα έμενε εδώ στο χωριό μονάχη της για χρόνια ολόκληρα μετά τον πόλεμο, έλεγε πάντα ότι δεν θα το ξαναπερνούσε ποτέ αυτό. “Μια σύζυγος είναι πάντα μια σύζυγος”, μου είχε πει μια φορά, “όχι κάποια που ανακαινίζει ένα παλιό ρημάδι πέντε χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά”».

«Μου είχε μιλήσει γι' αυτό η μητέρα. Είχε ασχοληθεί κι εκείνη προσωπικά με την ανακαίνιση, έτσι δεν είναι; Μαζί με τον πατέρα της Χρυσής και τον ανιψιό του, που ερχόταν απ' το δρόμο πάνω απ' τη Σητεία. Ήταν πολύ γενναίο αυτό για μια γυναίκα εκείνα τα χρόνια».

Ένα απαλό αεράκι ανάδευσε τις λεβάντες κι έστειλε ένα γλυκό άρωμα προς τη μεριά μας.

Ο Γουίλ έβγαλε ένα τσιγάρο. Καθώς το άναβε, τον ρώτησα: «Μπορώ να τραβήξω μια τζούρα;»

Μου το έδωσε και είπε: «Δηλαδή, τώρα μου λες ότι καπνίζεις πια;»

«Πού και πού· ήταν το μοναδικό πράγμα που είχα να περιμένω με ανυπομονησία – κάνα τσιγαράκι τα Σαββατοκύριακα».

«Τίποτα άλλο;»

«Ε, καμιά φορά και κάνα ποτήρι σέρι».

«Σέρι; Μα κανένας κάτω των δεκάξι ετών δεν πίνει σέρι... Ή κάνω λάθος;»

«Εδώ το ήπια, με τη Χρυσή, πέρσι. Βρισκόταν μες στο ντουλάπι με τα ποτά. Υποθέτω πως η μητέρα το αγόρασε για να καταφέρει τον πατέρα να κόψει τη ρακή».

Κι έπειτα, άλλαξα θέμα. «Ξέρεις... Σχετικά με το σχολείο, την αποβολή και τον αχυρώνα... Έκανα απλώς ένα πείραμα, αυτό ήταν όλο».

«Και;»

«Και... Τέλος πάντων, εντάξει, είναι αλήθεια. Είχε πολύ λίγο άχυρο εκεί μέσα κι η μέρα ήταν ηλιόλουστη κι έτυχε απλώς να έχω μαζί μου έναν μεγεθυντικό φακό. Αυτό που δεν ήξερα ήταν ότι το αποτέλεσμα του πειράματος θα εκδηλωνόταν τόσο γρήγορα. Κι εξαπλώθηκε στον αχυρώνα και, τέλος πάντων, έπιασε μια φωτίτσα, μικρή...»

«Μικρή; Πόσο μικρή, δηλαδή;»

«Δεν φανταζόμουν ότι θα άρπαζε τέτοια φωτιά. Ειλικρινά...»

«Θα χρειαστεί να το πεις στους γονείς μας, το ξέρεις αυτό, έτσι δεν είναι;»

«Χρειάζεται να γίνει τώρα αμέσως αυτό; Δηλαδή, δεν μπορούμε να...»

«Όχι, Έιντζελ, “δεν μπορούμε να...”. Υποσχέθηκα στη διευθύντριά σου, την κυρία Ρέιτσελ, ή όπως αλλιώς τη λένε τέλος πάντων, ότι θα το λέγαμε αμέσως μόλις θα φεύγαμε. Κι από τότε έχουν περάσει ήδη δύο μέρες. Ποτέ δεν ξέρεις, μπορεί να αποφασίσει ξαφνικά ο Χιου να σου τηλεφωνήσει εκεί πέρα. Τι γίνεται τότε;»

«Δεν μου τηλεφώνησε ποτέ του, ούτε μία φορά. Τέλος πάντων, φαντάστηκα ότι καλό θα ήταν να έχουμε καταστρώσει ένα σχέδιο όταν θα του το πεις.»

«Μπα; Σοβαρά; Τι είδους σχέδιο είναι αυτό κι από πότε πρέπει να του τα λέω αυτά εγώ για λογαριασμό σου;»

«Ε, να, σκέφτηκα πως, αν του το έλεγες εσύ, δεν θα ακουγόταν τόσο φοβερό.»

«Είτε εγώ το πω είτε εσύ, μόνο με έναν τρόπο θα ακουστεί.»

«Ξέρω, ξέρω. Όμως, το σχέδιο είναι το εξής: σκέφτηκα ότι θα μπορούσα να πάω στο γυμνάσιο που βρίσκεται στον Μακρύ Γιαλό. Να τελειώσω το σχολείο εκεί.»

Ο Γουίλ ξέσπασε σε γέλια. «Δεν είναι ακριβώς αυτό που λέμε “ξακουστό για την ακαδημαϊκή του υπεροχή”. Ο πατέρας δεν πρόκειται να το δεχτεί. Είναι προφανές ότι έκανες μεγάλη προσπάθεια στις Βελανιδιές: όλα τα αποτελέσματα από τις εξετάσεις σου είναι άριστα.»

«Μα δεν υπήρχε και τίποτα άλλο να κάνω εκεί πέρα εκτός απ' το να διαβάζω...»

«Λουπόν, ο πατέρας θα εντυπωσιαστεί πάρα πολύ μ' αυτό· και να δεις που θα επιμείνει να τελειώσεις σε ένα παρόμοιο σχολείο – αν σε δεχτούν. Μάλλον θα πρέπει να βρεις ένα σχολείο που να μην έχει αχυρώνες».

«Δηλαδή, θέλεις να πεις ότι αν δεν είχα μελετήσει σκληρά, αν δεν τα είχα πάει καλά, ίσως να με άφηνε να πάω σχολείο εδώ πέρα;»

«Ξέρω ότι είναι σκληρό, αλλά, κατά κάποιον τρόπο, ναι».

«Είναι τόσο άδικο!»

«Και δεν μου λες, Ζιζάνιο... Πού θα έμενες;»

Το φεγγάρι βγήκε και φώτισε το πρόσωπό του· τον είδα που χαμογελούσε. Είχε να με αποκαλέσει «Ζιζάνιο» από τότε που ήμουν μωρό.

«Με τη Λούσου».

«Η Λούσου μπορεί να μείνει εδώ για λίγο ακόμα, όμως μετά θα πρέπει να επιστρέψει στο Λονδίνο».

«Θα μπορούσα να μείνω με την Αφροδίτη και τον Γιώργο. Είμαι σίγουρη ότι θα με φιλοξενούσαν».

Ο Γουίλ σηκώθηκε. «Μπορείς να ρωτήσεις τον πατέρα, αλλά μην έχεις και πολλές ελπίδες. Άντε, πάμε», είπε, «μάλλον θα είσαι εξαντλημένη· ήταν μια κουραστική μέρα».

Πήραμε σιγά σιγά, μες στο σκοτάδι, το δρόμο της επιστροφής. Ο Γουίλ περπατούσε λίγο πιο μπροστά.

«Και τι θα γίνει τώρα μ' εμένα;» είπα. «Πού θα πάω;»

Όμως, εκείνος ήταν απορροφημένος από την προσπάθειά του να παραμερίζει τα βάτα και τους θάμνους με τα αγκάθια, κι έτσι δεν νομίζω ότι με άκουσε.

Έτρεξα δίπλα του.

«Εσύ πού έχεις να πας μετά; Η Λούσου είπε ότι την άλλη βδομάδα φεύγεις».

«Στο Αφγανιστάν φτιάχνω μια ταινία σχετικά με τα βουνά εκεί, που είναι γεμάτα λάπις λάζουλι. Πολύς κόσμος δεν ξέρει ότι σε εκείνα τα βουνά υπάρχουν τεράστιες σπηλιές, γεμάτες με αυτή την εκθαμβωτική μπλε πέτρα. Ανήκει σχεδόν στα θαύματα του κόσμου, θα έλεγα».

Γι' άλλη μια φορά, προχωρούσα στο μονοπάτι σκουντουφλώντας, προσπαθώντας να προλάβω τον αδερφό μου που κατηφόριζε με μεγάλες δρασκειλιές.

«Μα τόσο σύντομα θα πρέπει να φύγεις; Δεν σε χόρτασα!»

«Πρέπει. Έχω να πάω και στην Αθήνα, για να τακτοποιήσω και το θέμα της βίζας μου. Ξέρεις... Διάφορα διαδικαστικά».

Η Λούσου είχε αποκοιμηθεί στη βεράντα, πάνω σε μια από τις τεράστιες πολυθρόνες-ξαπλώστρες. Ο Γουίλ έσκυψε από πάνω της κι απομάκρυνε απαλά από το μέτωπό της μερικά τσουλούφια που είχαν κολλήσει εκεί. Η Λούσου χαμογέλασε δίχως να ανοίξει τα μάτια της. Ένιωσα ένα τσίμπημα ζήλιας. Πήγα ως την άκρη της βεράντας και κοίταξα το χαμηλότερο τμήμα του χωριού, με τα σπίτια που έμοιαζαν να κουρνιάζουν στο βουνό. Ο αέρας της νύχτας έφερνε στα ρουθούνια μου μια έντονη μυρωδιά λεβάντας. Φως έλαμπε στα παράθυρα μερικών σπιτιών· ζωηρό κι έντονο. Να και κάτι που είχε αλλάξει στο χωριό. Μερικά σπίτια τώρα πια είχαν ρεύμα. Κι εμείς έχουμε, στο σπίτι του Ορφανουδάκη, όμως η μητέρα μου πάντα προτιμούσε την απαλή λάμψη που σκορπίζουν οι λάμπες πετρελαίου και η Λούσου τις είχε ανάψει. Τη μητέρα θα την ευχαριστούσε αυτό.

Έκανε ζέστη και δεν φυσούσε καθόλου. Ο μόνος ήχος που έσπαγε τη σιγαλιά γύρω μου ήταν το κρώξιμο ενός μοναχικού γερακιού. Πέρασε μία στιγμή, κι ύστερα ένα διαπεραστικό, στριγκό τσίριγμα κάποιου μικρού τρωκτικού μου έδωσε να καταλάβω ότι το κυνήγι του γερακιού στέφθηκε από επιτυχία τούτη τη νύχτα.

Το επόμενο πρωί με ξύπνησε ο κόκορας της γειτόνισσάς μας, της Ειρήνης. Ήμουν έτοιμη να χώσω το κεφάλι μου κάτω από το μαξιλάρι και να αγνοήσω το σύμπαν για λίγο ακόμα, όμως, πριν περάσουν ένα-δυο λεπτά, άρχισε να χτυπά και η καμπάνα της εκκλησίας, καλώντας τους πιστούς. Ντιν νταν ντον, ντιν νταν ντον – η πάντα τριπλή, αρμονική κωδωνοκρουσία που σήμαινε τη Θεία Λειτουργία στην Ελλάδα, πολύ πιο απλή από τις καμπάνες που χτυπούσαν όλες μαζί, καλύπτοντας η μια την άλλη, στην Αγγλία.

Και τότε σκέφτηκα τη Χρυσή, που κατά πάσα πιθανότητα θα είχε ήδη ξυπνήσει. Ήταν Ιούνιος, οπότε το σχολείο είχε κλείσει. Είχε έρθει η ώρα να τη δω. Σηκώθηκα κι έφυγα, αφήνοντας τον Γουίλ και τη Λούσυ να κοιμούνται ακόμα. Θα καταλάβαιναν πού ήμουν.

Όμως, δεν είχα καν προλάβει να φτάσω στο μονοπάτι που κατηφόριζε προς το σπίτι της, όταν εκείνη έκανε την εμφάνισή της, τρέχοντας προς το μέρος μου. Στριγκλίσαμε κι οι δύο, καθώς πέσαμε η μια πάνω στην άλλη κι αγκαλιαστήκαμε σφιχτά – αγκάλιασμα και χορός μαζί.

«Το ήξερα ότι θα σε έβρισκα εδώ. Δεν έβλεπα την ώρα. Η μαμά θέλει να πάω να σκάψω τον κήπο, όμως εγώ έπρεπε πρώτα να σε δω. Έχουν περάσει αιώνες!»

«Εμένα μου λες; Κι έχω τόσα να σου πω!»

Δεν μπορούσαμε να ξεκολλήσουμε η μια από την αγκαλιά της άλλης. Ήθελα να αρχίσω να γελάω, να φωνάζω και να χορεύω ασταμάτητα. Ένα χρόνο είχα να τη δω.

«Μεγάλωσες», είπα.

Με κοίταξε κι εκείνη και είπε: «Ξέρεις κάτι; Κι εσύ το ίδιο!»

Πήραμε μαζί το μονοπάτι, πιασμένες αγκαζέ, συντονίζοντας τα βήματά μας.

Εγώ, βέβαια, την περνώ λιγάκι στο ύψος. Δεν επρόκειτο να της το επισημάνω, όμως η Χρυσή, αν και κοντύτερη, είναι γεροδεμένη και έχει αναμφίβολα δύο εξογκώματα κάτω από την μπλούζα της – με άλλα λόγια, στήθος.

Ουσιαστικά, περάσαμε όλη την παιδική μας ηλικία καθισμένες μαζί στο πάτωμα της κουζίνας της Αφροδίτης ή της δικής μας. Η κουζίνα της Αφροδίτης μύριζε πάντα υπέροχα. Ήταν καταπληκτική μαγειρίσσα και μονίμως έβλεπες στην κουζίνα της τεράστιες κατσαρόλες γεμάτες με μυστήρια, πεντανόστιμα πράγματα που τσιτσιρίζαν.

«Θέλεις να μου πεις για το σχολείο σου;»

Κούνησα έντονα το κεφάλι μου αρνητικά. «Όχι, με τίποτα δεν θέλω. Άλλωστε, με έδωξαν με τις κλοτσιές, οπότε δεν θα χρειαστεί να επιστρέψω εκεί ποτέ ξανά».

«Τα μάθαμε».

«Για πες, τι γίνεται εδώ; Πήγαινες καθόλου στον Άγιο Δημήτριο;»

«Ε, καμιά φορά».

«Τίποτα φασαρίες;»

Η Χρυσή ανασήκωσε τους ώμους. «Μπορεί να χρειαστώ τη συμπαράστασή σου για ένα θεματάκι που μου έλαχε εκεί».

Ο Άγιος Δημήτριος απείχε τρία χιλιόμετρα και βρισκόταν στην άλλη μεριά του βουνού. Οι πάντες στην Παναγιά θεωρούν ότι εκεί πέρα οι κάτοικοι είναι στην πραγματικότητα απόγονοι Τούρκων. Είμαστε ορκισμένοι εχθροί, και τα σαββατόβραδα ξεσπούσαν ανέκαθεν και μερικοί τσακωμοί. Βέβαια, η όλη ιστορία συνήθως ξεχνιόταν σε μια-δυο μέρες.

«Γιατί; Τι εννοείς;»

«Έμπλεξα παίζοντας “Θάρος ή Αλήθεια”».

«Τι έγινε;»

«Να μωρέ, πρέπει να... Πού να σου λέω, είναι απαίσιο».

«Λέγε, Χρυσή! Τι έγινε;»

Μου γύρισε την πλάτη και μου είπε πάνω από τον ώμο της: «Επέλεξα το “Θάρος” και μου έλαχε να κρεμάσω το βρακί μου στο κοντάρι της σημαίας στην πλατεία».

Ξέσπασα σε γέλια, δεν μπορούσα να κρατηθώ.

«Δεν πρόκειται να το ξανασυζητήσω αυτό το θέμα, οπότε μη μου κάνεις άλλες ερωτήσεις!» Είχε γίνει κατακόκκινη. Δεν είχα ξαναδει ποτέ τη Χρυσή να κοκκινίζει.

Την αγάλιασα. «Μαζί θα το κάνουμε. Και πότε πρέπει να γίνει αυτό;»

«Το Σάββατο το βράδυ».

Μέτρησα γρήγορα με τα δάχτυλά μου. «Δηλαδή, αύριο!»

«Προσευχόμουν να έχεις γυρίσει, για να είμαστε μαζί όταν θα το κάνω».

«Και βέβαια θα είμαστε μαζί».

«Έχεις ακούσει για την απαγόρευση κυκλοφορίας;» Ένευσα καταφατικά. «Αυτό κάνει τα πράγματα ακόμα πιο δύσκολα».

«Σιγά μωρέ, δεν τρέχει τίποτα. Έχεις ξανασκαρφά-
λώσει εκεί πάνω, έτσι δεν είναι;» Κούνησε το κεφάλι της
με νόημα. «Ε λοιπόν, θα το κάνουμε μαζί, μην ανησυ-
χείς. Θα σπάσουμε πλάκα».

Πήγαμε ως το σπίτι της μιλώντας, και να σου κι η
Αφροδίτη που ήταν εκεί και με υποδέχτηκε με μια τερά-
στια αγκαλιά. Η μυρωδιά της ήταν η ίδια όπως πάντα,
μια υποψία κανέλας ανακατεμένη με μια λουλουδάτη
δόση από μινόζα και μέλι. Ό,τι κι αν συνέβαινε στον απέ-
ραντο κόσμο, η Αφροδίτη έμοιαζε να μην αλλάζει ποτέ.
Η Χρυσή είχε κληρονομήσει τη φτιαξιά της μητέρας της:
είχε καμπύλες αλλά δεν ήταν χοντρή, ήταν απλώς μπό-
λικη, από κάθε άποψη. Άσε που τίποτα δεν έδειχνε να
εκπλήσσει την Αφροδίτη: παγκόσμιοι πόλεμοι, πείνες,
ξηρασίες, φτώχειες – όλα τα είχαν δει τα μάτια της, αλλά
το χαμόγελό της δεν το είχε χάσει ποτέ· η κουζίνα της
ήταν γεμάτη με όλα τα καλούδια και τα χέρια της πάντα
μια ανοιχτή αγκαλιά που σε καλωσόριζε.

Δεν θα τα άλλαζα όλα αυτά με τίποτα· αυτή την αί-
σθηση ότι ήμουν στο σωστό μέρος, ότι είχα γυρίσει εκεί
όπου ανήκα, στο σπίτι μου.